

### הפולמוס על הפטרות אחרי מות קדושים כשהן נפרדות

קביעות זח"ג מעוברת בה פרשיות אחרי מות וקדושים נפרדות וממילא הפטרותיהן נפרדות, היא קביעות נדירה<sup>361</sup>, כי בדרך כלל הפרשות מחוברות וגם כשהם נפרדות עדיין מצוי שאחד מהם חל בער"ח או ר"ח שאז ישנה הפטרה מיוחדת, ואז מפטירים בשבת השניה רק הפטרת הלא כבני כושיים (עמוס ט), אבל כששתי הפרשיות נפרדות הרי לכאורה לכל פרשה יש הפטרה אחרת והנכתב בפוסקים שההפטרה השניה היא התשפוט (ויהי דבר ה', יחזקאל כב, א)<sup>362</sup>. ובעשרות שנים האחרונות החל משנת תש"ז התקיים פולמוס גדול איזה הפטרות מפטירים בשני פרשיות אלו<sup>363</sup>, ויש בפולמוס זה ג' שיטות ונפרטם אחת לאחת.

לפי פסק הראשונים<sup>364</sup>, הרמ"א<sup>365</sup>, והפוסקים עד המ"ב<sup>366</sup>, וכן הוראת החזו"א<sup>367</sup>, להפטיר בפ' אחרי את הפטרת "הלא כבני כושיים" (עמוס ט), ובקדושים את הפטרת "התשפוט" (יחזקאל כב), וכן כתב הגר"ש וואזנר<sup>368</sup>, וכן הנהיג הגר"ש דבליצקי<sup>369</sup>.

מנהג אחר היה בליטא<sup>370</sup>, ואצל הגר"ש סלנט<sup>371</sup>, ובביכנ"ס שבחורבת ריה"ח<sup>372</sup>, ועוד<sup>373</sup> - שלא להפטיר כלל בהתשפוט, אלא להפטיר פעמיים בהלא כבני כושיים, כדי לחוש לדעת רבי אליעזר במשנה<sup>374</sup>. ואף שלא מצינו לו מקור מפורש בפוסקים, מ"מ אינו נגד ההלכה, כיון שכבר מצינו (בירושלים) שקוראים הפטרה אחת פעמיים<sup>375</sup>.

הגר"מ"ט בלוח לחו"ל כתב להפטיר להיפך, בפ' אחרי את הפטרת "התשפוט", ובפ' קדושים את הפטרת "הלא כבני כושיים". ודבריו הם פלא, דאף שכתב כן לשיטתו בלוח לא"י שכך הכריע בלוחות משנת תרע"ט ואילך, מ"מ הרי הוא עצמו פרסם שאין לו מקור מהפוסקים [ואף ששמע שבירושלים (בשנת תרע"ט) היו

כ"ג  
בניסן

שלשה מנהגים הנ"ל<sup>376</sup>], אלא שכך שמע מבעלי קריאה זקנים שכך נהגו בירושלים (בשנת תרס"ב)<sup>377</sup>. והוא עצמו כתב בספרו ארץ ישראל (סי' טז) שהמנהג בשאר ארצות (מלבד אר"י) כהרמ"א (מנהג א' דלעיל)<sup>378</sup>. ויש להוסיף שגם בלוח ווילנא (תרע"ט)<sup>379</sup> שהוא הלוח שעליו הגרימ"ט ביסס את כל הלוח שלו ומשם שאב את רוב מקורותיו<sup>380</sup>, מפורש דלא כדבריו אלא כהרמ"א, וכנראה שלא ראה את הלוח של קביעות זאת<sup>381</sup>. וגם בארץ ישראל לא התקבלו דבריו בצורה מוחלטת כיון שהחזו"א<sup>382</sup> וכמה מרבני ירושלים<sup>383</sup> דחו את דבריו על 'מנהג' חדש זה. ואין ראייה ממה שהביא מבעלי הקריאה - כי כנראה כך ראו בחומשים<sup>384</sup>, וכבר בספר המנהגים (למהר"א טירנא) כתב שראה קהילות שקראו באחרי בהתשפוט כיון שראו כן בחומשים, וקבע שהם טועים<sup>385</sup>.

המנהג שלא לברך, וראה בהלכות חג בחג פ"ז הערה 21 שאסף מקורות לזה. 358. סי' תצג סעי' ב' רמ"א ודעת המחבר שמותר להסתפר רק ביום ל"ד. 359. כמבואר במ"ב שם ס"ק טו, ובלוח וילנא כתב שכן מנהגם. 360. שם מ"ב ס"ק טו, המנהג הוזכר בלוח וילנא לוח עזרת תורה ולוח הרב טוקצינסקי. 361. והיא חלה בשנים האחרונות בשנים תרל"ה, תרס"ב, תרע"ט, תש"ג, תש"ו, תשל"ג, תשנ"ז, בשנה זו (תשפ"ד), ובפעם הבאה בעז"ה יחול בשנת תת"א. 362. סי' תכח סעיף ח' ובמ"ב שם, וכתב הלבוש בסימן תצג והיא מעין הפרשה שהוכיחם הנביא שעברו על כל התועבות שהזוהרו עליהם בפרשה זו. 363. ראה במצוין להלן, ובבירור הלכה דלהלן באריכות [וע"ש תוכן המאמרים דלהלן], ובספר בין פסח לשבועות (כהן), פ"ד סעי' כו - כח ובהערות, ובלוח דבר בעתו (גנוט, תשנ"ז), ובספר הקריאה בתורה והלכותיה (פס"ה סעי' י). 364. מרדכי, אגודה, ספר המנהגים לר"א טירנא, מנהגי מהר"ש, מהרי"ל, תקון יששכר (למנהג האשכנזים), ועוד. 365. סי' תכח סעי' ח'. 366. שם סקכ"ו [וע"ש שדחה את דעת הלבוש]. 367. שונה הלכות שם, ועי' עוד בסמוך בשמו. 368. שבט הלי (ח"ט סי' ס'), וסיים "ומה שעשו בעלי הלוחות דלא כדרך זה ועוד איזה מחברים אינו מקובל, וכל ישראל יוצא ביד רמ"א". 369. זורח השמש (עמ' עז). וביאר במכתבו (לוח דבר בעתו, תשנ"ז, עמ' תתמו) שאף שבד"כ הוא נוהג כלוח לא"י, מ"מ כיון שכאן גם

בירושלים המנהג לא מבורר, לכן אין לעשות נגד הרמ"א. והוסיף שכן נהגו ברוב בתי הכנסיות בב"ב. 370. הגר"ש דבליצקי במכתבו (שם) בשם הגר"ד סולווייצקי מבוסטון. וכנראה ראה כן בבריסק (עיר הולדתו) או בראשיין (עיר רבנות אביו), כיון שלא נהגו כן בכל ליטא כדמוכח מלוח ווילנא דלהלן, וכן באג"מ (א"ח ח"א סי' לו) מבואר דפשוט לו שקורין את ב' ההפטורות לא פירש הסדר). 371. בעל הקריאה בשערי חסד הרה"ג ר' אפרים שמואל פפרמן-לרנר זצ"ל, וכן נהגו בעצמו בבהכנ"ס הגר"א בשערי חסד (במנין ותיקין). [מכתב הגר"ש דבליצקי שם]. 372. עדות הרב פנחס דוד קליין, מובא בלוח דבר בעתו (שם). 373. הוראת הגר"ז ר' בענגיס [שו"ת אבן ישראל להגר"י פישר (ח"ח סי' לח), הגר"מ חרל"פ בבהכנ"ס הגר"א בשערי חסד (במנין בקומה העליונה), קונטרס "ההפטורות של פרשת אחרי והפטרות קדושים" (וינגרטון), והוסיף בשמו שכן הוא מנהג ירושלים]. וכן נהגו בבתי ברוידא (בשנת תש"ג) אצל הג"ר שמואל תפלינסקי (הלוח הנ"ל), וכן נהגו שם (בשנת תש"ל) כשהרב היה הג"ר אליהו זלאטניק, וא' מהמתפללים שרצה שיפטירו התשפוט בקדושים והגר"ר אליהו שחור מחה על כך, ובעצמו החביא את הנביא כדי שלא יקראו הפטרה זו. (שם). 374. איתא במשנה (מגילה כה): "מעשה באדם אחד שהיה קורא למעלה מר' אליעזר הודע את ירושלים ואת תועבותיה, אמר לו עד שאתה בודק בתועבות ירושלים, צא ובודק תועבות אמך, בדקו אחרי ומוצא בו שמץ פסול". ודעת הלבוש (סי' צצ) דכונתו דוקא "להודיע את ירושלים" מפני שנאמר שם "אביך האמורי ואמך חתית", אבל לא על הפטרת 'התשפוט', דמה נשתנתה הפטרה בפרשה זו מיותר הפטורות שאנו קורין בשאר שבתות שיש בהם הרבה תוכחות מוסר וכלימה "אדרבה יכלמו מעונותיהם וישוּבו". אמנם במ"ב הנ"ל מבואר לא כן, וכן עי' בשו"ת "אגרות משה" (אורח ח"א סי' לו) דכונת ר"א אף שלא להפטיר התשפוט. אלא שלמעשה לא אפסיקא הלכתא כוותיה. ומ"מ במקומות אלו חששו לדבריו, וכפי שביאר באבן ישראל שם. 375. הגר"ש דבליצקי שם. והוסיף שמצינו כן בהפטרות פקדתי בירושלים בפורים המשולש. [אמנם הגר"מ סטליץ (במאמרו דלהלן) כתב גם על מנהג זה שהוא טעות]. 376. כ"כ בשמו בנו הראנ"ט, במודעה שפרסם בעיתון קול ישראל (פ' תרומה תש"ג). 377. מאמר הגרימ"ט בקובץ התבונה (ד' - לח, טבת תש"ד, עמ' ג). וראה מאמר בנו הראנ"ט בקובץ התבונה (יב - לד, אלול תש"ג). 378. הערת הביורור הלכה (להגר"א זילבר, קמא, סי' תכח). 379. לוח ווילנא (תרע"ט, לוח כיס יומי, עברי טייטש). וכן מובא בלוח עזרת תורה מייסוד הגר"א הענקין (ארה"ב, תשנ"ז), שגם הוא מיוסד על לוח ווילנא. 380. כפי שמסר הגר"א זלוניק, וכפי שיוכח המעיין בלוחות ווילנא ובלוחות לא"י, וציינו בלוח דילן בכל מקום במקומו. 381. דהאדר"ת הוא שהביא לו את הלוחות ווילנא בבואו לירושלים בשנת

## שבת קודש פרשת אחרי מות כ"ו בניסן

**שחרית. יוצרות. אומרים יוצר של שבת אחר הפסח<sup>386</sup>.**

(על הפולמוס בקריאת ההפטרות בשבתות אחרי מות - קדושים כשהן נפרדות ראה מסגרת בעמ' הקודם)

**מפטירין הלא כבני כושיים - אמר ה' אלקיך<sup>387</sup> (תרי עשר, עמוס ט,**

תר"ס, כך שאת לוח תרס"ב לא הביא לו, והפעם הקודמת היתה 25 שנה קודם לכן (בשנת תרל"ה). **382.** באמצעות אחיינו הג"ר שמריהו גריינימן בקובץ התבונה (ה' - ל"ט שבט תש"ד) ושוב נדפס בגנזים ושו"ת חזו"א (ח"א עמ' קפז), וכפי שכתב במכתבו (שנרפס בספר זר התורה) היה זה ביוזמת החזו"א, וביאר שמנהג זה רק מה שהונהג עפ"י חכמים ולא מה שיודעים שכך נהגו מעצמם. והג"ר דבליצקי שיער שמנהג זה הגיע מיסוד הישוב האשכנזי שקבלו כמה ממנהגי הספרדים, ורצו לפחות בהפטרות אחרי מות לקרא כמותם, אף שבקדושים יש להם הפטרה אחרת לגמרי. [מאמרו בקובץ הנאמן (גליון לט)]. **383.** הג"ר מ סטלביץ הרב דחסלביץ ושכונת זכרון משה בקובץ התבונה (י"א - ל"ג, אב תש"ג), והביא מהפוסקים שא"א לקבוע מנהג על דבר שנהגו יותר מפעם אחת בשנה, והסכים עמו בשו"ת ציץ אליעזר (ח"א סי' לא) בחריפות גדולה ["וכבר הכו על קדקדו של בעל הלוח וכו' והכחיש דמיונותיו שהשיב וכתב על כאילו יש מנהג בזה בכאן, והוכיח במישור ובהרחבה שלא יכול להיות קיים מנהג על מקרה נדיר כזה. ובפרט שבעל הלוח בעצמו מודה בעדותו בזה כי תומך יסודותיו על מה ששמע מבעלי - קורא איך שנהגו בשנת תרע"ט [או אפילו גם בשנת תרס"ב] ומזה בנה מגדלו (הפורה באויר) שקיים מנהג. והגרמ"ס ז"ל הרעיש עולמות שחובה לתקן את הכתוב בלוח, ושבשום פנים ואופן אין לנהוג בכתוב בו כי אינו עפ"י דעת חכמים אלא יש לנהוג בכתוב בכל ספרי הפוסקים הראשונים והאחרונים וספרי המנהגים ולקרוא באחרי הלא כבני כושיים ובקדושים התשפוט, וכי יתד הוא וממנו לא תזוע יעו"ש, ומה שניסה בעל הלוח להשיב שם על דבריו הרואה יראה כי אין בהם כדי השב כלל"], וכן השיב עליו בשו"ת אבן ישראל הנ"ל. **384.** אבן ישראל שם, שכתב שהנהגה זו נבעה מהחומשים שנרפסו במקומו של הלבוש, דכאמור הפעם הקודמת לפני תרס"ב היתה 27 שנים קודם. **385.** ספר המנהגים (מנהגי שבת, ובהקדמת ספרו). **386.** לוח הרב טוקצינסקי. **387.** סי' תכח סעי'